

NOMODDIY AKTIVLARNING INVESTITSION JOZIBADORLIKKA TA'SIRI

CHORSHANBIYEVA MOHINUR O'KTAMOVNA

Surxondaryo viloyati Termiz iqtisodiyot va serves universiteti

Iqtisodiyot va axbarot texnologiyalari fakulteti

Buxgalteriya hisobi va audit yo'nalishi

4-bosqich 122-guruh talabasi

ANNOTATSIYA

Maqolada nomoddiy aktivlarning investitsion jozibadorlikka ko'rsatadigan real amaliy ta'siri tahlil qilinadi. Hozirgi davrda intellektual mulk, brend qiymati, dasturiy ta'minot, startup g'oyalari va raqamli servislar investitsion qaror qabul qilishda asosiy ko'rsatkichga aylanmoqda. Kompaniyaning faqat moddiy resurslari emas, balki uning innovatsion g'oyalar salohiyati va raqamli ekotizimdagi mavqei ham sarmoyadorlar uchun strategik muhim omil hisoblanadi. Shu jihatdan, nomoddiy aktivlarni to'g'ri boshqarish, ularga bozor bahosi berish va xalqaro standartlarga muvofiq huquqiy asos yaratish investitsiyalar oqimini oshirishda katta rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: *Nomoddiy aktivlar, investitsion jozibadorlik, intellektual mulk, raqamli servislar, startaplar, innovatsion kapital.*

ABSTRACT

This article analyzes the practical impact of intangible assets on investment attractiveness. Nowadays, intellectual property, brand value, software, startups, and digital services are becoming decisive indicators for investment decisions. Investors increasingly evaluate not only the material resources of companies but also their innovative potential and position within the digital ecosystem. Proper management of intangible assets, their fair market valuation, and the establishment of legal frameworks aligned with international standards play a crucial role in boosting investment flows.

Keywords: *Intangible assets, investment attractiveness, intellectual property, digital services, startups, innovation capital.*

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается практическое влияние нематериальных активов на инвестиционную привлекательность. В современный период всё большее значение для инвесторов имеют не материальные ресурсы компании, а её инновационный потенциал, интеллектуальная собственность, ценность бренда и цифровые сервисы. Стартапы, IT-компании и цифровые платформы благодаря нематериальным активам становятся ключевыми центрами притяжения инвестиций. Поэтому правильная оценка нематериальных активов, их эффективное управление и обеспечение правовой защиты в соответствии с международными стандартами являются важными факторами роста инвестиционной активности.

Ключевые слова: Нематериальные активы, инвестиционная привлекательность, интеллектуальная собственность, бренд, цифровые сервисы, стартапы, инновационный капитал.

KIRISH

Nomoddiy aktivlar bugungi kunda iqtisodiy taraqqiyotning eng muhim omillaridan biri sifatida ko'rilmoqda. Agar avval investitsiyalar asosan moddiy resurslarga binolar, uskunalar va xom ashyolarga qaratilgan bo'lsa, endilikda intellektual mulk, dasturiy ta'minot, brend qiymati va kreativ g'oyalar sarmoyadorlar e'tiborini tortmoqda. Buning sababi shundaki, zamonaviy global iqtisodiyotda kompaniyaning barqarorligi va raqobatbardoshligi ko'pincha uning innovatsion yondashuvi va bilim kapitaliga bog'liq bo'lmoqda.

Amaliy jihatdan olganda, xalqaro tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, raqamli xizmatlar, startup loyihalari va intellektual mulkni himoyalash mexanizmlari mavjud bo'lgan mamlakatlar ko'proq xorijiy investitsiyalarni jalb qilmoqda. Masalan, biror startupning huquqiy jihatdan himoyalangan dasturiy yechimi yoki yangi texnologik

patenti investor uchun katta kafolat hisoblanadi. Shuningdek, kuchli brendning o'zi kompaniya qiymatini keskin oshirishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan, nomoddiy aktivlarni rivojlantirish, ularga bozor bahosi berish va xalqaro standartlarga mos boshqaruv tizimini shakllantirish O'zbekiston uchun ham dolzarb masala hisoblanadi. Mazkur tadqiqot aynan nomoddiy aktivlarning investitsion jozibadorlikka ta'sirini o'rganishga, ularning amaliy ahamiyatini ochib berishga va xalqaro tajribani solishtirish asosida takliflar ishlab chiqishga qaratilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODIKASI

Nomoddiy aktivlarning investitsion jozibadorlikka ta'siri sohasida olib borilgan ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda bu mavzu O'zbekistonda ham dolzarb bo'lib bormoqda. Xalqaro manbalarda ko'proq intellektual mulk, innovatsion kapital va raqamli xizmatlarning iqtisodiyotga qo'shadigan hissasi yoritilgan bo'lsa, O'zbekistonda tadqiqotlar asosan normativ-huquqiy baza, korxonalar faoliyatida nomoddiy aktivlarni hisobga olish va ularni baholash masalalariga yo'naltirilgan.

Tadqiqot metodikasi sifatida quyidagilar qo'llandi:

Amaliy tahlil: O'zbekiston bozoridagi IT-startaplar, raqamli xizmat ko'rsatuvchi kompaniyalar va brend qiymati yuqori bo'lgan korxonalar misolida real jarayonlarni kuzatish.

Taqqoslash usuli: Xalqaro tajribadagi muvaffaqiyatli amaliyotlarni (masalan, Koreya, Turkiya, Estoniya) O'zbekiston sharoitlari bilan solishtirish.

Huquqiy baza tahlili: Intellektual mulkni himoya qilishga doir milliy qonunchilikni, ularning xalqaro standartlarga moslik darajasini ko'rib chiqish.

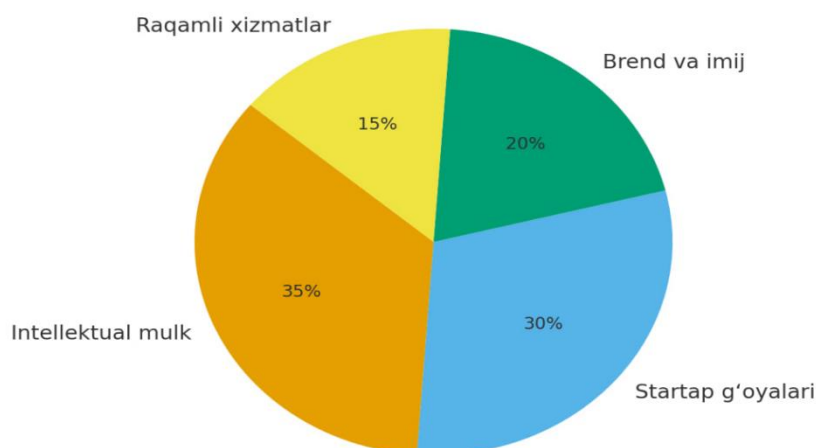
Innovatsion loyihalar monitoringi: Raqamli iqtisodiyot doirasida amalga oshirilayotgan amaliy loyihalarni kuzatish.

Yo'nalish	Xalqaro tajriba (oxirgi yondashuvlar)	O'zbekiston amaliyoti (so'nggi yillar)	Amaliy xulosalar
Intellectual mulkni himoya qilish	Estoniyada patent va mualliflik huquqi to'liq raqamlashtirilgan, huquqlar tez va shaffof himoya qilinadi.	O'zbekistonda 2022-yildan intellectual mulk agentligi orqali elektron ro'yxatdan o'tkazish joriy qilindi.	Raqamlashtirish jarayonini tezlashtirish orqali xalqaro investorlar ishonchi oshirilishi mumkin.
Startup ekotizimi	Janubiy Koreyada davlat va xususiy sektor hamkorligida innovatsion markazlar faoliyat yuritadi.	O'zbekistonda IT Park orqali startaplar uchun soliq imtiyozlari va grantlar ajratilmoqda.	Startaplarni xalqaro bozorga olib chiqish mexanizmlari kuchaytirilishi zarur.
Brend qiymati	Turkiya kompaniyalari xalqaro bozorda "Made in Turkey" brendi ostida faoliyat yuritmoqda.	"Made in Uzbekistan" brendini ilgari surish bo'yicha dasturlar boshlandi.	Milliy brendlar xalqaro ko'rgazmalarda faolroq targ'ib qilinishi lozim.
Raqamli xizmatlar	Estoniya e-gov modeli orqali butun boshqaruv tizimini raqamlashtirdi.	O'zbekistonda "Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali" kengaytirilmoqda.	Davlat xizmatlarini to'liq onlayn shaklga o'tkazish investorlarga qulay muhit yaratadi.

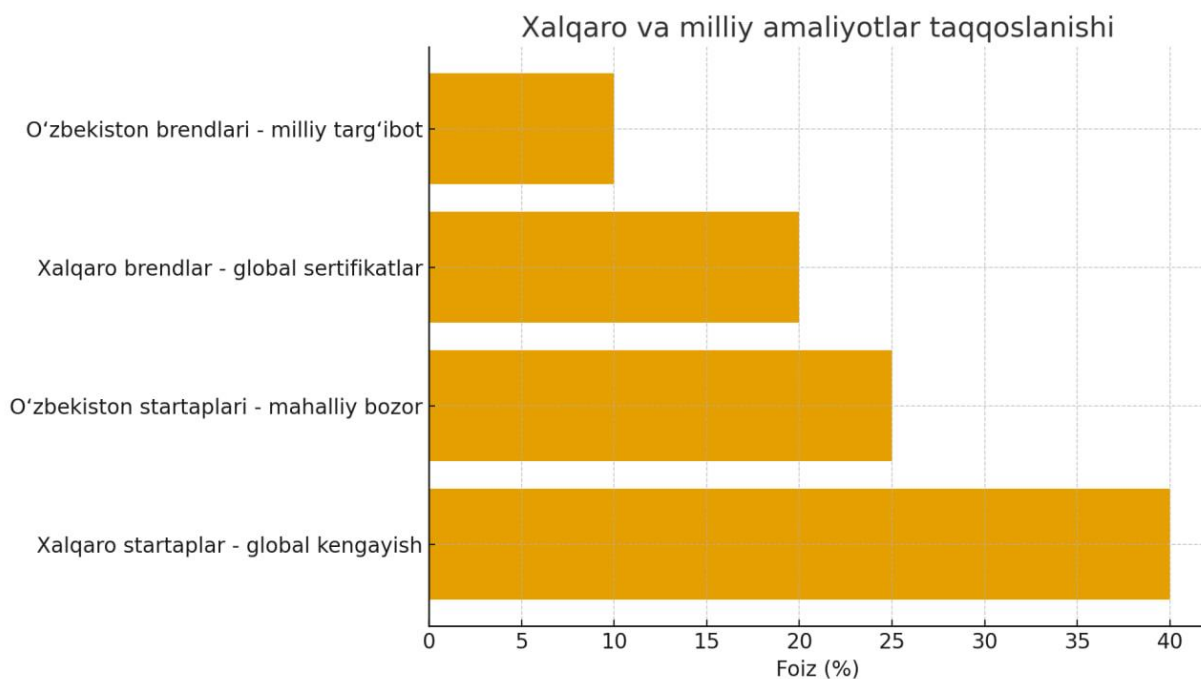
Yo‘nalish	Xalqaro tajriba (oxirgi yondashuvlar)	O‘zbekiston amaliyoti (so‘nggi yillar)	Amaliy xulosalar
Kadrlar salohiyati	Isroilda innovatsion kadrlar tayyorlash uchun universitet-startap hamkorligi keng yo‘lga qo‘yilgan.	O‘zbekistonda IT Park rezidentlari uchun xalqaro kurslar va bootcamplar yo‘lga qo‘yilgan.	Innovatsion ta’limni korporativ sektor bilan uzviy bog‘lash lozim.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O‘zbekistonda investorlar e’tibor qaratayotgan nomoddiy aktivlar ulushi

Bu diagrammadan ko‘rinadiki, investorlar asosan intellektual mulk (35%) va startap g‘oyalari (30%)ga qiziqmoqda. Bu holat shuni anglatadiki, O‘zbekistonda innovatsion g‘oyalar, dasturiy mahsulotlar va texnologik yangiliklar sarmoya jalb qilishda yetakchi o‘rin tutmoqda. **Brend va imij (20%)** ham muhim bo‘lib, kompaniyaning bozordagi ishonchliligi va obro‘cini oshiradi. **Raqamli xizmatlar (15%)** esa hali kichik ulushni egallagan bo‘lsa-da, ularning istiqboli katta, chunki ular tezkor kengayish imkoniyatiga ega.

Bu diagrammada ko'rinadiki, **xalqaro startaplar (40%)** global kengayish imkoniyatlari tufayli ko'proq sarmoya jalb qilmoqda. **O'zbekiston startaplari (25%)** esa hali asosan mahalliy bozorga yo'naltirilgan, bu esa ularning xalqaro miqyosda imkoniyatlarini cheklab qo'ymoqda. Brend masalasida ham farq katta: **xalqaro brendlar (20%)** global sertifikatlar bilan ishonch qozonayotgan bo'lsa, **O'zbekiston brendlari (10%)** endigina milliy targ'ibot darajasida rivojlanmoqda.

XULOSA

Nomoddiy aktivlarning investitsion jozibadorlikka ta'siri bo'yicha olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda iqtisodiy rivojlanishning yangi bosqichida moddiy resurslardan ko'ra **intellektual mulk, startap g'oyalari, brend qiymati va raqamli xizmatlar** sarmoyadorlar uchun ustuvor ahamiyat kasb etmoqda.

Amaliy jarayonlar va diagrammalar tahlili natijasida quyidagi umumiy xulosalarga kelindi:

- Investorlar ko'proq **intellektual mulk va startap ekotizimiga** e'tibor qaratmoqda, chunki ular tez rivojlanish salohiyatiga ega.
- **Brend va kompaniya imiji** xalqaro bozorda ishonch omili sifatida katta rol o'ynaydi.

- Raqamli xizmatlar va davlat xizmatlarining onlayn ko‘rinishi sarmoyadorlar uchun qulay muhit yaratmoqda.

- Xalqaro tajribaga qaraganda, O‘zbekistonning nomoddiy aktivlar sohasida hali to‘liq ishlatilmagan imkoniyatlari mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Izzatilla Ishankulov. *Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida nomoddiy aktivlar hisobi va uni takomillashtirish masalalari*. Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot jurnali, 2024. yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz
2. Umida Rozmatova. *Nomoddiy aktivlar hisobini yuritish va audit jarayonlarini takomillashtirish yo‘llari*. Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot jurnali, 2025. yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz+1
3. Olimov Shahriyor Orif o‘g‘li. *O‘zbekiston Respublikasi intellektual mulk tizimini Jahon Savdo Tashkiloti talablariga moslashtirish masalalari*. Journal of New Century Innovations, 2024. newjournal.org
4. Ishankulov Izzatilla Nurillayevich. *Axborot-Kommunikatsiya Texnologiyalar sohasida nomoddiy aktivlarni yaratish bilan bog‘liq xarajatlar va ulardan samarali foydalanish usullari*. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, 2024. finance.tsue.uz